

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
кандидата юридичних наук, доцента
РУСНАК ЛЕСІ МИХАЙЛІВНИ
на дисертаційну роботу
ПРАВИЛА ОЛЕКСАНДРА ІВАНОВИЧА
«ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В
УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07
«Адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право» (08 – право).

Відгук підготовлений на підставі вивчення тексту дисертації та опублікованих за темою дисертації праць здобувача.

Ступінь актуальності обраної теми

У відповідності до теорії природного права та Конституції України життя і здоров'я людини визнаються найбільшими цінностями. Головним напрямом щодо забезпечення права громадян на життя та здоров'я є охорона здоров'я. Сутність цього положення полягає перш за все в тому, що охорона здоров'я громадян неможлива без правового впливу на відносини пов'язані із функціями держави, принципами та суб'єктами реалізації права на охорону здоров'я.

Виходячи із вищезазначеного, практична реалізація конституційно-правових норм залежить від законодавчого забезпечення державою сприятливих умов, що передбачає формування загальних норм та правил, котрі полягають у створенні ефективної та надійної системи охорони здоров'я. Одним із проявів правового впливу на відносини пов'язані із охороною здоров'я є державне регулювання, яке охоплює систему різноманітних організаційно-правових та інших чинників, метою яких

формування загальних норм та правил спрямованих на забезпечення та реалізацію права на охорону здоров'я в Україні. Ратифіковані Україною міжнародні конвенції у сфері охорони здоров'я, зобов'язують національне законодавство привести у відповідність до міжнародних принципів та стандартів.

Слід погодитись із твердженням Правила Олександра Івановича, що вищезазначені причини безсумнівно й неупереджено спонукають до вивчення й удосконалення правового регулювання адміністративно-правових механізмів забезпечення прав охорони здоров'я, окреслюють проблематику та пошук шляхів удосконалення діяльності суб'єктів реалізації права на охорону здоров'я в Україні (с. 16).

Вище викладене, безумовно, вказує на високий рівень актуальності та своєчасності виконано автором дисертаційного дослідження, як з теоретичного боку, так і беручи до уваги потребу вдосконалення правового регулювання відносин в зазначеній галузі.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації***

Аналіз дисертаційної роботи свідчить про належний рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертант творчо підійшов до використання наукових доробок на основі теорії адміністративного права, теорії медичного права та інших галузей не обмежуючись при цьому працями вітчизняних науковців. Перевагою виконаною дисертантом роботи є те, що викладені в ній висновки та рекомендації ґрунтуються на нормах Конституції України, законів України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про систему громадського здоров'я», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про захист населення від

інфекційних хвороб» «Про лікарські засоби», інших чинних законодавчих та нормативних актах, на основі доктринального та нормативно-правового аналізу, норм адміністративного законодавства, проаналізовано стан правового регулювання охорони здоров'я в Україні. Викладене свідчить про високий рівень вірогідності наукової обґрунтованості одержаних результатів наукового дослідження (с. 19).

Дисертаційне дослідження є логічно структурованим та відповідає меті і завданням роботи, що визначені автором. Співвідношення об'єкта і предмета дисертаційного дослідження відповідають визначеній дисертантом меті та завданням дослідження і не виходять за межі наукової спеціальності (с. 19-20).

Варто відзначити успішне поєднання та використання здобувачем сукупності філософських загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання: діалектичний, історичний, метод абстрагування, логічний, метод аналізу, статистичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, метод моделювання та інші (с. 20-21).

Аналіз змісту дослідження свідчить про завершену, самостійну, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Структурна побудова дисертації свідчить про науково вивіреним та аргументований підхід до вирішення поставлених завдань і досягнення мети дослідження.

Структура роботи повністю відповідає меті дослідження та складається зі вступу, двох розділів, що об'єднують вісім підрозділів логічно пов'язаних між собою, висновків, списку використаних джерел та додатків (с. 26).

Щодо повноти викладення отриманих результатів в опублікованих роботах, слід зазначити, що автором розкрито основні положення та висновки. Комплексний характер розглядуваних суспільних відносин підтверджується опрацюванням широкої та різнобічної джерельної бази досліджуваної тематики. Загалом автором опрацьовано і використано 361

найменування, що дозволило дисертанту всебічно обґрунтувати наведені у роботі наукові результати і пропозиції, що виносяться на захист (с. 198-236).

***Зв'язок роботи з науковими програмами, планами,
темами, грантами***

Про актуальність теми свідчить також її зв'язок з науковими програмами, планами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09. 2019 р. № 722/2019, Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.07.2021 р. «Про стан національної системи охорони здоров'я та невідкладні заходи щодо забезпечення громадян України медичною допомогою», схваленої Указом Президента України від 18.08.2021 р. №369/2021, Державної стратегії реалізації державної політики забезпечення населення лікарськими засобами на період до 2025 року: постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2018 р. №1022, Плану заходів щодо реалізації Стратегії забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом «єдине здоров'я» на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.11.2019 р. №1416-р, Концепції розвитку електронної охорони здоров'я: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.12.2020 р. №1671-р, Про затвердження плану заходів на 2024-2026 роки з реалізації Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.06.2024 р. №572-р, пріоритетних напрямів фундаментальних та прикладних наукових досліджень у галузі права Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки від 26.03.2021 р. №12-21, а також – згідно з планом науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права (с. 18-19).

**Новизна наукових положень та одержаних результатів у
дисертаційній роботі**

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів та в цілому є обґрунтованими та доведеними. За результатами проведеного дослідження сформульовано й обґрунтовано низку наукових теоретичних положень і висновків, що містять наукову новизну, а саме:

уперше: виявлено недоліки законодавчого регулювання відносин щодо права громадських об'єднань та благодійних організацій звертатися до суду за захистом прав та інтересів інших осіб з питань охорони здоров'я; надано авторське визначення поняття «принципу пріоритетності охорони здоров'я в діяльності органів державної влади», що окреслює орієнтованість посадових осіб на права та законні інтереси людини і включає весь комплекс індивідуальних потреб людини у сфері охорони здоров'я; сформовано організаційно-правовий принцип, економіко-правовий принцип, фінансово-правовий принцип, які визначають діяльність органів публічного управління у сфері охорони здоров'я; визначено напрями удосконалення Положення про Ліцензійну комісію Міністерства охорони здоров'я України, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 25.07.2023 р. №1352 щодо відсутності порядку оскарження рішення прийнятого Ліцензійною комісією; обґрунтовано доцільність законодавчого врегулювання визначення повноважень органів виконавчої влади, установ та закладів санітарно-епідеміологічної служби при розгляді справ про адміністративні правопорушення;

удосконалено: з метою усунення існуючих недоліків правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я, запропоновано внести зміни до пункту 6 частини першої статті 21 норм Закону України «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI, та включити до Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 р. № 5073-VI, статтю 10-1. «Право благодійних організацій»; з метою усунення

проблемних питань правозастосовної діяльності, запропоновано статтю 236 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. №8073, *викласти у такій редакції*: «Стаття 236. Органи виконавчої влади, установи та заклади санітарно-епідеміологічної служби»; доктринальне визначення поняття «функцій держави із забезпечення охорони здоров'я в Україні» як реалізацію державою внутрішньої і зовнішньої функції, яка здійснюється шляхом реалізації комплексу ідеологічних, організаційних, правових, економічних і фінансових заходів, і покликана забезпечити гарантоване Конституцією і законами України право громадян на безпечне життя і здоров'я; доктринальне вчення про здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони здоров'я як виду діяльності уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, мета якого полягає у перевірці контрольованого об'єкта встановленим вимогам, виявленні та усуненні існуючих загроз життю та здоров'ю громадян з подальшим застосування заходів правового регулювання, передбачених законом; доктринальне визначення поняття «форми публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я» як зовнішнього вияву діяльності суб'єкта публічної адміністрації (посадової особи), що здійснюється шляхом конкретних правових і не правових форм, спрямованих на реалізацію функцій публічного адміністрування; доктринальне визначення поняття «методи публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я» як визначені нормами адміністративного права сукупність загальних та спеціальних способів, що використовують суб'єкти публічного управління з метою забезпечення прав громадян у сфері охорони здоров'я; доктринальний підхід до поняття юридичної відповідальності медичних та фармацевтичних працівників, а також інших фахівців, яка виступає гарантією природного і невід'ємного права громадянина на життя та охорону здоров'я;

дістало подальшого розвитку: періодизація становлення та розвитку охорони здоров'я в Україні, яка включає п'ять основних періодів цього процесу: *перший етап* (1991р. – 1995 р.) характеризується Ухваленням Акту

незалежності, прийняттям Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та інших нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я; *другий етап* (1996 – 1999 рр.) характеризується прийняттям Конституції та законів України, які гарантували реалізацію конституційних засад права людини на життя та охорону здоров'я; *третьої етап* (2000 – 2014 рр.) характеризується впровадженням Концепції розвитку охорони здоров'я населення та міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації» на 2002-2011 рр., реформування системи охорони здоров'я; *четвертий етап* (2015 – 2019 рр.) характеризується впровадженням Національної стратегії у сфері прав людини, гарантуванням державних фінансових гарантій та доступності медичного обслуговування населення, порядком надання первинної медичної допомоги, медичних та адміністративних послуг; *п'ятий етап* (2020 р. до теперішнього часу) характеризується впровадженням заходів спроможності системи охорони здоров'я України протидіяти поширенню коронавірусної хвороби, наданням первинної медичної допомоги в умовах воєнного стану; характеристика сучасної системи органів публічного управління у сфері охорони здоров'я України у такому складі: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство охорони здоров'я України, Державна служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Національна служби здоров'я України, Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України, Державна служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, інші центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування (їх виконавчі комітети), та структурні підрозділи цих органів; обґрунтування доцільності доповнення видів функцій юридичної відповідальності: ідеологічною функцією, зміст якої полягає у втіленні у суспільну свідомість пріоритетності прав і свобод, охорону життя і здоров'я громадян; прогностичною функцією – спрямовану на наукове обґрунтування застосування юридичної відповідальності; інформаційною функцією, що характеризується необхідним атрибутом

забезпечення діяльності держави, її органів, посадових осіб та громадян; профілактичною функцією, що полягає у попередженні та забороні небажаних для суспільства діянь і передбачає негативні для особи наслідки, що стримує особу від протиправної поведінки; на підставі здійснення зарубіжного досвіду забезпечення реалізації права на охорону здоров'я, виокремлено основні напрями шляхів удосконалення реалізації права на охорону здоров'я в Україні, до яких віднесено: якість та вартість медичних послуг; оснащеність лікарень високоефективним медичним обладнанням; ефективний і професійний рівень медперсоналу; удосконалення нормативно-правової бази, що регулює відносини у сфері охорони здоров'я; обґрунтування необхідності законодавчого закріплення у вітчизняному законодавстві з охорони здоров'я окремих положень: Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та Міжнародного пакту про громадянські і політичні права; Європейської соціальної хартії; Конвенції про захист прав та гідності людини щодо застосування біології та медицини ратифікованих Верховною Радою України (с. 21-25).

Таким чином, аналіз змісту дисертаційної роботи Правила Олександра Івановича на тему: «Правове регулювання охорони здоров'я в Україні: адміністративно-правовий аспект» свідчить про самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу і дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень дослідження. Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірений та аргументований підхід до вирішення визначених завдань і досягнення мети наукового дослідження.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендацій щодо їх можливого використання

Сформовані та обґрунтовані в дисертації положення, висновки і пропозиції використовуються й можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – для подальшого наукового осмислення розробки

теоретичних і практичних аспектів проблематики у сфері охорони здоров'я України; правотворчій діяльності – для вдосконалення норм законодавства у сфері охорони здоров'я України; правозастосовній діяльності – для вдосконалення практичної діяльності в частині розгляду справ про адміністративні правопорушення та визначення повноважень органів виконавчої влади, установ та закладів санітарно-епідеміологічної служби, уповноважених складати адміністративні протоколи; навчальному (освітньому) процесі – при підготовці навчальних програм, лекцій, проведення занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Медичне право» у закладах вищої освіти (с. 26).

Зазначене дозволяє зробити висновок, що сформульовані в дисертації наукові висновки та рекомендації, достатньо обґрунтовані та достовірні. Достовірність висновків підтверджується також їх підготовкою на основі теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу міжнародних документів та актів національного законодавства з досліджуваних питань, вивченням існуючої практики, а також практичною спрямованістю на використання у правозастосувальній діяльності.

Повнота викладу результатів в наукових публікаціях

Основні положення і висновки, що містяться в дисертаційній роботі обговорювалися на засіданні Науково-дослідного інституту публічного права. Основні положення й результати дисертаційного дослідження опубліковано у 9 наукових працях, з яких 1 стаття опублікована у зарубіжному фаховому виданні, 4 – статті у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України (одна з них – у співавторстві із науковим керівником), 4 – тезах наукових доповідей (с. 26).

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Ознайомлення з дисертацією Правила Олександра Івановича, його науковими працями за темою дослідження підтверджує дотримання дисертантом принципів та норм академічної доброчесності. Фактично у публікаціях автор розкриває більш детально ряд аспектів, що представляють основні результати дисертації, а у тексті дисертаційного дослідження посилається у тому числі і на свої власні роботи, які було зараховано за темою дисертації.

Аналіз тексту дисертаційного дослідження на предмет наявності у ньому фальсифікацій чи фабрикацій дозволяє зробити висновок про їх відсутність: дисертант коректно відтворює позиції вітчизняних та зарубіжних авторів, на які посилається у тексті.

Відповідність анотації основним положенням дисертаційної роботи

Аналіз анотації та основних положень дисертації Правила Олександра Івановича на предмет їх відповідності підтверджує узгодженість цих матеріалів. Анотація не містить інформації, відсутньої у тексті роботи, і відповідає її змістовному наповненню.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Водночас, позитивно оцінюючи зміст рецензованого дисертаційного дослідження, вважаємо за необхідне зробити ряд зауважень щодо положень роботи Правила Олександра Івановича, які потребують додаткового пояснення чи уточнення, зокрема:

1. Результати дисертаційного дослідження в навчальному (освітньому) процесі можна було б доповнити впровадженням – при підготовці навчальної програми, лекцій, проведення занять з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми медичного права» що лише б підняло рівень дисертаційного дослідження (с. 25).

2. Не зважаючи на достатньо значні теоретичні напрацювання науковців у сфері охорони здоров'я проблема трансплантації залишається плідною для наукового пошуку. Необхідно автору зупинити увагу на дослідженні основних доктринальних підходах зазначеної проблеми, щодо моральних та етичних норм стосовно недопущення свавілля у сфері трансплантації (п. 2.3).

3. Досліджуючи світовий досвід у сфері охорони здоров'я у підрозділі 2.4. «Зарубіжний досвід правового забезпечення реалізації права на охорони здоров'я та шляхи удосконалення реалізації права на охорону здоров'я в Україні» розкрито досвід багатьох країн світу, проте зі змісту дисертації не зовсім зрозуміло, досвід якої держави дисертант вважає найбільш вдалим для запозичення у вітчизняній медичній галузі. Тому, хотілось би почути думку автора з даного приводу.

4. Зважаючи на перспективи розвитку вітчизняної медицини у період повоєнного відновлення, необхідно звернути увагу на особливості відтоку та притоку інвестицій країнами ЄС в умовах масштабного руйнування економічного потенціалу України (п. 2.4).

Загалом зазначені вище зауваження носять характер побажань і переважно є дискусійними, що свідчить про складність і різноплановість проблеми правового регулювання у сфері охорони здоров'я в Україні та є особистим внеском автора в адміністративно-правову науку. Саме тому вони не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження і не знижують його високого наукового рівня.

Загальний висновок

щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Дисертація Правила Олександра Івановича на тему: «Правове регулювання охорони здоров'я в Україні: адміністративно-правовий аспект» є комплексною, самостійною і завершеною кваліфікаційною науковою

працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що вирішують важливе для науки адміністративного права завдання.

За своєю актуальністю, ступенем новизни, постановкою та способом вирішення поставлених питань, теоретичним та практичним підґрунтям та обґрунтованістю одержаних результатів дисертація Правила Олександра Івановича на тему: «Правове регулювання охорони здоров'я в Україні: адміністративно-правовий аспект» подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, відповідає вимогам п. 9, 11-13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор - Правило Олександр Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри професійних та
спеціальних правових дисциплін
ПВНЗ «Буковинський університет»**

Леся РУСНАК

